

Kovács Sándor
(közlő)

ALMÁSI MIHÁLY UNITÁRIUS PÜSPÖK HÍVEIHEZ INTÉZETT LEVELE 1716-BÓL

A kolozsvári Unitárius Kollégium könyvtárában - jelenleg a Román Tudományos Akadémia kolozsvári könyvtárának birtokában - az U. 64392 jelzet, egy három könyvből álló kolligátumra utal.¹ Ennek utolsó darabja Fausti Socini Miscellanea: Hoc est Scripta Theologica, seu Tractatus breves de diversis materiis, quorum seriem sequens pagina monstrat. Racoviae Typis Sebastiani Sternacii, Anno 1611 címet viseli és 293. lapján Almási Mihály unitárius püspök (1692-1724), 1716. április 2. keltezett levele olvasható. 1716. március 30-án megkezdődtek az ellenreformáció kolozsvári foglalásai. Steinville István, Erdély katonai parancsnoka elfoglalta a kolozsvári unitárius egyházközség templomait a hozzátartozó javakkal együtt. Hasonló foglalások történtek országszerte. Ez indíthatta Almásit arra, hogy híveihez egy megnyugtató hangú levelet intézzon.

Almási Mihály levelét Nagyajtai Kovács István (1799-1872) neves történetről az említett helyről bemásolta a "XXVIII. századi Unitáriusok" című kéziratos gyűjteményének első lapjára. Könyvtári jelzete: Ms. U. 1179/43.

Az alábbiakban a levél szövegét közlöm az eredeti írásmód szerint:

Kolosvár 2 április 1716

Tiszteletes Uram az áldott Ur Christusban Szerelmes Atyámfia!

Az minden irgalmasságoknak és vigasztalásnak Istene minden szomorúságunkban vigasztaljon, hogy vigasztalhassuk az szomorúságba esteket, azzal az vigasztalással melylyel minket Isten vigasztal. Ugy gondolom, hogy az hirnek szokása szerént, nagyobb mértékben jutott kegyelmek füleibe mostan rajtunk lett dolog iránt való casus, hogy sem mint lött, tagadhatatlan dolog, hogy szenvedésben voltunk de az Isten anyyira megerősített, hogy más hütünkben, reménységünkben meg nem fogyatkoztunk, példával értette Isten velünk, hogy szentséges tiszteletit sem Jeruzsálemhez, sem Garizim hegyéhez nem kötötte, hanem minden helyeken dicsértethetik, valahol lélekben és igazságban dücsőséges neve segítségül hivatattik. Felséges királyunk és örökös fejedelmünk ő felsége nevével [III. Károly 1711-1740] lött parancsolatnak engedelmeskednünk kellett, Piaczon levő Templomunk birtokunkból való kibocsátása iránt az Méltóságos Catholicus Statusnak² ő Nagyságoknak s ő Kegyelmeknek kezekre eresztvén, szintén tegnapi napon tíz óra előtt; magunk személyünkben mindazonáltal (Istene a dücsőség) még eddig megh maradásunk vagyon, megbizattatván az Méltóságos Generális ő Excelentiája [Steinville] kegyelmes ígéréttel. Vagyon Szerelmes Atyámfiai köztünk az hütnek és az Szentek békességes türesének Palaestrája³ és helye, melyet recommendálok, erősítse Kegyelmetek hüttel és reménységgel mind magát, mind gonviselésekre bizattatott gyenghe nyájját, Istennek tulajdontiván a dücsőséget csendes és békességes türesben bírja kegyelmek magha lelkét. Nem illik hatalmasabbal nálunknál küsködni, az kigyói eszesség mellé ragaszszunk galambi sziligységhez erre lévén hivatattásunk az mű fejonktól az Ur Jesus Christustól, hogy türes és szenvedések után menjünk az mű békességünknek helyére, az mű Urunktól számunkra készitetett hajlékokba. Az Ur Isten peniglen ki megh vigasztaltatásunknak s megh erősitetésünknek dücsőséges oka: Kegyelmedet Szerelmes Atyámfia minden hozzánk tartozó Atyánkfiaival együtt az igaz hütben s idvezítő reménységben maraszsa megh állhatatosan, szivem szerint kívánom.

Kegyelmednek Lelki Attyafia

Almási Mihály
Superintendens Ünitt.
mp.

JEGYZETEK

¹ A kolligátum első tulajdonosa, Göcs Pál kolozsvári unitárius főlelkész (1571-1622). A következő possessorok így következnek: Suis annumerat Libris Michael Wida 1770. Libris R[everendo] D[omi]ni Michaelis Vida defuncti Parochi Eccl[esi]ae Unitariae Sz[ent] Mihályfalviensis. Michaelis Vida 1776.

Az utolsó bejegyzés: Bibliotheca Colegii Unitar Claudio[polis]. 1817. (Körmöczi János unitárius püspök (1762-1836) kézírása.)

² Teljes címe: Status Romano-Catholicus Transilvanicus. Feladatköre: egyházi és iskolai ügyeit saját egyházi és világi személyekből szervezett közegei által intézi. Kialakulása a reformáció korára megy vissza, ez tette szükségessé, hogy a világiak is gondoskodjanak vallási és egyházi érdekeikről.

³ Palaestra jelentése: küzdőtér, iskola

Farkas Dénes
(közlő)

ADATOK A KERESZTÉNY MAGVETŐ TÖRTÉNETÉHEZ

"Ezelőtt kilencz évvel papi és tanári körünkben egy unitárius egyházirodalmi vállalat megindításának eszméje merülvén fel, miután ez eszme többekkel is közöltetett, s főleg egy, az ügy nagyfontosságától különösen érdekelt, kör által a legmelegebben felkaroltatott, létrejött a "Keresztény Magvető" című vállalat, melyből négy kötet már a közönség kezén forog.

Kilencz év alatt négy kötet! Bár mondhatnók: kilencz kötet! De ha a nehézségekre gondolunk melyekkel minden egyes kötet kiadása öszsze volt kötve, nem számíthatván soha biztosan avagy csak a kiállítási költségek fedezésére sem, annyival kevésbé arra, hogy a vállalat még valami anyagi hasznot is hajtszon - a mulasztás vádjá nem terheli lelkünket s nyugodtan elmondhatjuk: hogy a magunk részéről megtettünk annyit, a mennyit megtehettünk, hogy a megindított vállalat által életjelt adjunk, a tehetségeknek munka-kört nyissunk s ezek által egyházunk erkölcsi erejét ez úton is előmozdítsuk és neveljük.

Es itt legyen szabad az eredményre hivatkoznunk.

Kétséget nem szenved, ugyanis, hogy ha csak a gyakorlati lelkészet körébe tartozó, részint eredeti, részint angol és francia jeles íróktól fordított dolgozatokat tekintjük is, a Keresztény Magvető eddig megjelent négy kötetével egyházunknak oly hasznos szolgálatot tettünk, mely magában véve is megérdemli e vállalat megindítását. Pedig ez a rész, ha szinte kezdetben a főszűly erre volt is fektetve, csekély értékű azon életírások, értekezések és különféle ismertetések mellett, melyek míg egyfelől egyházunk multjának és egyes jeleseinek, az egyházat mozgató nagy és hatalmas irány-eszméknek, az iskolák és nevelésre tartozó újabb elveknek ismeretére segítvén, egyházunk minden tagjának tanulságos olvasmányul szolgálnak, másfelől közérdekűvé s irodalmi becsüsel bíróvá tették e vállalatot, a mit nyilván mutat az, hogy a napi sajtó minden egyes kötet megjelenését figyelmére méltatta, az iránt különös érdeket, sőt bizonyos rokonszenvet tanúsított, munkásait pedig a legőszintébb elismerésben részesítette.

Ily körülmények között, mi természetesebb, minthogy mi, kik e vállalatnak életet adtunk, óhajtanók azt továbbra is fenntartani, sőt odavinni, hogy évenként egyszer rendszeresen megjelenjék. És ez ugyszólván egyházunk becsületbeli kötelessége, a mennyiben ma minden testület csak annyit ér, a mennyit tesz. Egyházunkat eddig a törvény biztosította s védte, ugy, a hogy; most e védelem nem elégséges, életrevalóságunkat nekünk magunknak kell kimutatni, különben a